

Глосарій

Акт прийняття — це документ про передачу пам'ятки на довічне зберігання у музей, в якому фіксується чітка експертна (мистецтвознавча) характеристика цієї пам'ятки та подаються відомості про особливості її надходження у музей.

Археологічні екскурсії — екскурсії, побудовані на показі речових історичних джерел — пам'яток далекого минулого, виявлених на місцях розкопок древніх поселень, поховань, городищ тощо (наприклад, екскурсія городищем античного міста Херсонеса чи давньоруського міста Звенигорода з показом історичних розкопок).

Археологічні музеї — це самостійний вид музеїв історичного профілю, що збирають, зберігають, вивчають і експонують предмети, що мають історичну цінність; їхні збірки комплектуються з пам'яток матеріальної культури від найдавніших часів до середньовіччя, виявлені під час археологічних досліджень.

Архітектурні музеї — це профільний тип музеїв, що зберігають та популяризують творіння людських рук, пов'язані з історією і практикою архітектури.

Архітектурно-художня концепція експозиції — це модель естетично-просторової побудови експозиції, в якій кристалізується провідна художня ідея, палітра художніх образів, задаються тонально-кольорні й дизайнерські рішення.

Будинки музеї — це поширений вид ансамблево-меморіальних музеїв, споріднених із музеями-садибами. Основна відмінність названих видів полягає в тому, що садиба охоплює прилеглу територію (освоєну, окультурену, природну) і належить зазвичай до сільських територій. Натомість, будинок-музей тяжіє до міського ландшафту й переважно обмежується архітектурним ансамблем споруди.

Веб-(web)-сайт музею — це офіційне представництво музею у глобальній інформаційній мережі Інтернет.

Виставка (тимчасова експозиція) — сукупність музейних предметів, виставлених для огляду на короткий термін.

Виставково-ділова (форумна) діяльність — одна з форм маркетингово-інформаційної діяльності музею, що приурочена до його участі у різноманітних міжнародних музейних форумах і салонах.

Виставково-експозиційна виїзна діяльність — одна з форм експозиційної діяльності музею, що зводиться до обміну експозиціями та тематичними виставками між окремими музеями та країнами; це дає змогу музеєві "мандрувати" до масового споживача й актуалізувати у суспільстві увагу до визначних колекцій світової культурної спадщини.

Відомчі музеї — це музеї різного профілю, що підпорядковуються окремим міністерствам і відомствам. Вони створюються з метою репрезентації історії розвитку певної галузі: транспорту, охорони здоров'я, силових відомств (оборони, внутрішніх справ), НАН тощо.

Відтворений музейний предмет — предмет, створений з метою відтворення зовнішнього вигляду музейного предмета. Відтворені предмети поділяються на такі типи:

копія, авторське повторення, репродукція, підробка, модель, муляж, зліпок, макет, голограма.

Військово-історичні екскурсії — екскурсії, що проводяться місцями бойової слави (наприклад, битви під Жовтими Водами) або націлені на відвідування фортифікаційних споруд давнього воєнно-інженерного мистецтва (фортеці, замки, земляні вали, бастіони, дзоти, криївки тощо).

Віртуальні відвідувачі музею — численна аудиторія осіб, які цілеспрямовано чи спонтанно "заходять" на офіційний веб-сайт музею і знайомляться з його віртуальною експозицією і каталогами, новинами і рекламними анонсами, а також здійснюють on-line чи e-mail-запити до адміністрації цього музею з метою пошуку і з'ясування певної дослідницької інформації, придбання квитків для відвідування музею чи його нової виставки, купівлі музейних зображень високої якості чи поліграфічної продукції цього музею.

Віртуальні музеї — це музеї, що існують у глобальній інформаційно-комунікаційній мережі Інтернет завдяки об'єднанню інформаційних і творчих ресурсів для створення принципово нових віртуальних продуктів: віртуальних виставок, колекцій, віртуальних версій неіснуючих об'єктів та ін.

Воєнно-історичні музеї — окремий вид музеїв історичного профілю, що відображають військову історію країни, розвиток військової техніки й мистецтва війни, історію окремих родів військ і видів озброєнь.

Галузеві музеї — це музеї, присвячені окремим галузям науки, техніки і технології промислового виробництва.

Гід-екскурсовод — це особа, яка володіє фаховою інформацією про країну (місцевість) перебування, визначні місця, об'єкти показу, а також мовою цієї країни чи мовою іноземних туристів, яких приймають, або загальнозрозумілою для них мовою надає екскурсійно-інформаційні, організаційні послуги учасникам туру в межах договору про надання туристичних послуг.

Господарська зона музею — площа, на якій розміщені допоміжні господарські об'єкти.

Громадські музеї — поширений тип закладів, що перебуває під опікою громадських організацій (профспілок, партій тощо).

Державна частина Музейного фонду України — музейні зібрання та окремі пам'ятки, що є державною власністю.

Державні музеї — це чільна група музеїв держави, що підпорядковані Кабінету Міністрів України і здійснюють свою діяльність у руслі загальнодержавної концепції розвитку музейної мережі.

Додаткові музейні послуги — це будь-які інші послуги, які надаються працівниками для задоволення попиту відвідувачів та потребують додаткових зусиль музею: доступ до фондів музейних зібрань, наукове консультування, постачання довідкової інформації засобом мас-медіа (телевізійникам, пресі), проведення

мистецтвознавчих і вартісних експертиз, реставраційні роботи, організація аукціонів, творчих вечорів і презентацій, недільних шкіл етикету й культурології для дітей та підлітків, здача окремих приміщень в оренду іншим суб'єктам ринку та ін.

Екомuzeї — це інноваційний тип так званих змішаних соціально-середовищних музеїв, націлених на досягнення сталого (збалансованого) розвитку місцевих громад у традиційному середовищі їх проживання та активного залучення їх у суспільну діяльність зі збереження усіх видів своєї спадщини. Стрижневою особливістю концепції екомuzeїв є діяльність зі збереження та презентації не окремих експонатів, а середовища як природного, так і антропогенного (етнокультурні ландшафти з системою живих поселень).

Екскурсант — тимчасовий відвідувач, який перебуває менш як 24 години у країні або на об'єкті відвідання; учасник екскурсії.

Екскурсійний туризм — поїздки тривалістю понад добу з пізнавальною метою за наперед визначеною програмою з частими переїздами від одного населеного пункту (країни) до іншого та щоденними обов'язковою та кількома факультативними екскурсіями.

Екскурсія — це процес наочного сприйняття довкілля, особливостей природи, сучасних та історичних об'єктів, елементів побуту, визначних місць певного регіону, міста чи його частини, природної території, музейної установи, що триває до 24 год.

Експлікації (від латин, пояснюю) — це провідні тексти, що містять основні характеристики та пояснення палітри пам'яток, представлених у тому чи іншому залі музею. Їхня мета — ввести відвідувача у відповідну епоху, роз'яснити її особливості, пояснити, що об'єднує зібрані в одному залі експонати.

Експозиційна діяльність — це діяльність музею з ознайомлення відвідувачів з найцікавішими експонатами музею, розміщеними у певному логічному порядку, побудованому за хронологічним (еволюційним), географічним, етнокультурним чи предметно-тематичним критеріями; це основна складова музейної комунікації і підвалина для реалізації культурно-освітньої діяльності музею.

Експозиційна робота — один з напрямів музейної діяльності, основний зміст якого полягає в проектуванні експозиції, монтажі і демонтажі експозицій, проведенні реекспозиції, спостереженні за станом експозиції, веденні поточної експозиційної документації.

Експозиційний фонд музею — це та частина музейного фонду, яка виставлена на загальний огляд і є доступною для ознайомлення широких верств населення.

Експозиція — сукупність музейних предметів, виставлених для публічного огляду на тривалий термін. Слово "exposition" у перекладі означає "виставка". На перших етапах розвитку музейної справи терміни "експозиція" і "виставка" вживалися як рівнозначні, і лише порівняно недавно термін "експозиція" став означати відносно постійний, а виставка — тимчасовий публічний показ музейної спадщини. Сучасне музеєзнавство під музейною експозицією розуміє цілісну предметно-просторову систему, у якій музейні предмети й інші експозиційні матеріали об'єднані концептуальними (науковим і художнім) задумом.

Експонат — музейний предмет, виставлений для огляду.

Етикетаж — це короткі підписи під кожним експонатом та над кожним стендом.

Етнографічні екскурсії — екскурсії, що розповідають про побут і звичаї різних націй і народностей (наприклад, територією музеїв народної архітектури і побуту у с. Пироговому на околиці Києва, у Львові чи Переяславі-Хмельницькому).

Етнографічні музеї — це значно поширений в Україні вид музеїв історичного профілю, які збирають, зберігають, вивчають і експонують етнографічні колекції, що знайомлять сучасників із процесами етногенезу, побутом і культурами різних етнічних спільнот та історичних періодів.

Європейська мережа комп'ютерних зображень "Museum On Line" (MOL) — глобальний інтернет-ресурс (база даних), що репрезентує світові європейську культурну спадщину.

Європейський музейний форум — це незалежна організація, заснована у 1977 р. видатним діячем міжнародного музейного руху Кенетом Хадсоном (1916—1999 рр.) і зареєстрована у Великій Британії як благодійний фонд.

Інвентаризація (кодифікація) — це етап обліку пам'яток та розподілу їх у системі фондосховищ музейної установи. Для того, щоб можна було оперативної відшукати якусь окрему пам'ятку серед тисяч її подібних, щоб не виникало плутанини, кожному експонату музею присвоюється власний інвентарний номер (код).

Історико-біографічні екскурсії — екскурсії місцями життя і діяльності видатних людей.

Історико-краєзнавчі екскурсії — екскурсії, в основі яких лежить пізнання історії рідної місцевості.

Історіографія музеєзнавства — напрям історичного музеєзнавства, що досліджує історію музеєзнавства як науки.

Загальноісторичні музеї — установи, що висвітлюють історію людства і нашої країни зокрема й формують експозиції згідно з найвагомішими етапами й періодами світової та вітчизняної історії.

Замки-музеї та Палаці-музеї — це поширені види ансамблевих музеїв, що створюються шляхом музеєфікації фортифікаційного, стильово-архітектурного, інтер'єрного, ландшафтного та археологічного комплексу замків чи палаців.

Заповідна площа музею — територія для зберігання і охорони найбільш цінних історико-культурних комплексів і окремих об'єктів музею середовищно-ансамблевого типу.

Збереження музейних фондів — напрям фондової роботи із забезпечення фізичної схоронності музейних предметів шляхом оптимально обраних режиму і системи збереження.

Зібрання музейне — сукупність музейних предметів основного фонду, а також матеріалів науково-допоміжного, бібліотечного, архівного фондів, науково сформоване й оброблене.

Каталогізація — це підсумовуючий і найважливіший етап обліку й оцінки матеріальних цінностей музейної установи; мета каталогізації полягає у пошуку й зборі вичерпної інформації про ту чи іншу пам'ятку, вивчення її в контексті подібних пам'яток, створення колекцій з метою подальшого експонування й широкої популяризації.

Класифікація музеїв — це поділ музеїв на групи за одною визначальною чи декількома ознаками.

Колекція культурних цінностей — це однорідні або підібрані за певними ознаками різнорідні предмети, які, незалежно від культурної цінності кожного з них, зібрані разом становлять художню, історичну, етнографічну чи наукову цінність.

Колекція музейна — частина предметів основного фонду, що представляє собою групу музейних предметів, сформовану за однією чи кількома ознаками (за типом предметів, походженням, функціональним призначенням тощо).

Комерційна діяльність — один з найважливіших видів основної діяльності музеїв, обмеженої рамками чинного законодавства, що націлена на отримання прибутку принаймні на рівні самоокупності й самофінансування.

Комерційна складова музейного маркетингу — це система організації і збуту музейного продукту, зорієнтована на задоволення потреб споживачів і отримання прибутку на основі дослідження і прогнозування ринку, вивчення внутрішнього музейного і зовнішнього ринкового, інституційно-суспільного й дозвіллево-культурного середовища, розробки заходів щодо поліпшення музейного продукту, асортименту музейних послуг і товарів, вивчення потреб і культурних запитів відвідувачів, проведення конкурентоздатної цінової політики, формування попиту, стимулювання відвідування і реклами.

Комплексна схема побудови експозиції — повне відтворення первісного середовища, де експозиційну цінність становить буквально все, що оточує відвідувача.

Комплексні музеї — це музеї, що поєднують ознаки двох і більше профілів (історико-літературні, археологічно-мистецькі), а іноді і профільних типів. До групи комплексних музеїв варто відносити більшість краєзнавчих музеїв України, музеїв-заповідників.

Композиція екскурсії — розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсії: підтем основних питань, вступу та завершальної частини.

Консервація — сукупність науково обґрунтованих заходів захисту об'єктів культурної спадщини від подальших руйнувань, що забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням в їхній існуючий вигляд.

Контрольний текст екскурсії — підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії.

Корпоративні (виробничі) музеї — це структурні підрозділи недержавних установ і підприємств.

Краєзнавчі музеї — це музеї комплексного профілю, що збирають, зберігають, вивчають і експонують матеріали, які розповідають про природу, економіку, історію і

культуру певного краю (області, району, міста, села). У них зібрані геологічні, ботанічні, зоологічні, палеонтологічні, археологічні, етнографічні та інші колекції, знаряддя праці, вироби місцевих промислів різних історичних періодів, твори мистецтва, літератури, народної творчості тощо.

Культурна спадщина — це сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів матеріальної і духовної культури.

Культурні цінності — це об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України. До них, зокрема, належать:

- оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтажі з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва;
- предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва;
- предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок;
- складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва;
- старовинні книги та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції;
- манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включаючи кіно-, фото- і фонові документи, окремо чи в колекції;
- унікальні та рідкісні музичні інструменти;
- різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність;
- поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції; рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування;
- зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність;
- рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології.

Лінійна схема побудови експозиції — послідовне поздовжнє представлення горизонтальними рядами пам'яток і стендів у залах, що переходять одна в одну.

Маркетингова стратегія музею — це концепція і план конкретної поведінки на ринку з метою поширення інформації про себе, популяризації свого продукту серед громадськості, підтримання й розвитку власного позитивного іміджу, пошуку нових груп потенційних споживачів музейного продукту та загалом заходи зі зміцнення своїх позицій у суспільстві на довготермінову перспективу.

Маркетингові дослідження споживчого ринку — це комплекс досліджень, що дають змогу сегментувати сукупність споживачів музейного продукту на профільні групи, а відтак — визначати та формувати (актуалізувати) інтереси цих споживацьких груп та пропонувати оптимальні схеми диференційованого задоволення їхніх культурних потреб.

Маршрут екскурсії — це оптимальний шлях проходження екскурсійної групи. Вимоги до маршруту: логічна послідовність об'єктів; забезпечення екскурсійного показу; атрактивність.

Меморіал — архітектурний ансамбль, споруджений на честь історичної події, що включає, як правило, архітектурні форми та монументальну скульптуру. Меморіали зводяться на місці, де відбулася історична подія, або поблизу нього.

Меморіальна дошка — пам'ятний знак, встановлений на нерухомих історико-культурних об'єктах чи пам'ятних місцях, із текстом, що розкриває зв'язок історико-культурного об'єкта з історичними подіями чи визначними діячами.

Меморіальні музеї — це музеї, присвячені пам'яті видатних політичних, державних і військових діячів, учених, письменників, композиторів, художників тощо, вони створюються на базі пам'ятних комплексів, які охороняються державою: садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних осіб; окремий вид музеїв історичного профілю.

Меморіально-історичні екскурсії — екскурсії, приурочені до знайомства й вшанування пам'яті визначних осіб чи доленосних подій.

Мережа європейських музейних організацій (NEMO) — це незалежна музейна мережа, що забезпечує репрезентацію та інформацію для музейної спільноти Європи. До NEMO входять музейні організації та установи країн Європейського Союзу та країн, які мають асоційоване членство або є кандидатами на вступ у ЄС.

Методична розробка екскурсії — це документ, що визначає технологію застосування методичних прийомів у відповідності до особливостей екскурсійного маршруту. Включає такі елементи екскурсії: маршрут, зупинки, об'єкт показу, тривалість, назва підтем та перелік основних питань, організаційні вказівки, методичні вказівки.

Міжнародна рада музеїв (ІКОМ) — це неурядова організація музеїв та музейних фахівців, формально підпорядкована ЮНЕСКО, що спрямовує свою діяльність на збереження, поповнення та комунікацію із суспільством природної та культурної спадщини, наявної та майбутньої, матеріальної та нематеріальної (духовної).

Міжнародний комітет з музеології — автономний структурний підрозділ ІКОМ, що здійснює координацію теоретичних досліджень в царині музеології.

Міжнародний центр вивчення консервації та реставрації культурної спадщини (ICCRROM) — міжурядова організація зі збереження світової культурної спадщини, членами якої є уряди 118 країн світу.

Мономuzeї — це меморіальні чи літературні музеї, присвячені творчості одного окремо взятого письменника, поета, композитора, сценариста, режисера, актора, співака, музиканта, естрадної групи. Сюди ж належать музеї популярних літературних героїв (наприклад, Музей Шерлока Холмса на Бейкер-стріт, 221-6 Лондона).

Музеєзнавство (музеологія) — це наукова дисципліна, що вивчає історію та закономірності розвитку музеїв, їхні суспільні функції, питання теорії і методики музейної справи, тобто внутрішню організацію, систему наукового комплектування музейних

фондів, документування й зберігання колекцій, а також методики побудови музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої діяльності музеїв.

Музеєфікація — напрям музейної діяльності, що полягає в перетворенні історико-культурних чи природних об'єктів в об'єкти музейного показу з метою максимального збереження і виявлення їх історико-культурної, наукової, художньої цінності. Поняття введено у науковий обіг Ф. І. Шмітом.

Музеї — це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

Музеї історії релігії — це поширений вид музеїв історичного профілю, колекції яких документують генезис і розвиток релігії (світових релігій) як складного соціокультурного феномену.

Музеї історичного профілю — музеї, які збирають, зберігають, вивчають і популяризують пам'ятки матеріальної та духовної культури народу.

Музеї-заповідники — це група музеїв комплексного типу просто неба, що володіють особливою цінністю й одержали статус заповідників згідно з постановами урядових органів країни. Створюються шляхом музеєфікації винятково цінних територій, ансамблів, комплексів і окремих пам'яток історії, культури чи природи. За профілями поділяються на археологічні, історико-культурні, історико-архітектурні, історико-меморіальні.

Музеї-кав'ярні (паби, трактири, корчми, винні підвали та ін.) — це дуже поширений у країнах Європи вид ансамблевих музеїв, створених шляхом часткової музеєфікації історичного дизайнерсько-побутового середовища та його старожитньо-меморіальних елементів з метою відтворення та збереження традиційного ансамблю й самої атмосфери "старих добрих часів". Експозиція цих музеїв покликана розкривати історико-культурну цінність того чи іншого закладу як пам'ятка історії й діючої туристичної атракції. За профілем їх можна віднести також і до меморіальних, етнографічних та галузевих музеїв.

Музеї-квартири — це вид меморіальних музеїв, що створюються шляхом музеєфікації окремих квартир, у яких жили видатні діячі культури, освіти, науки кінця XIX—XX ст., і присвячені їхньому життю й діяльності (напр., квартира-музей Олеса Терентійовича Гончара у Києві).

Музеї-кораблі — це вид ансамблевих музеїв, створених шляхом музеєфікації суден із визначною історією з метою збереження і популяризації їхнього значення як пам'ятки історії, науки і техніки.

Музеї літературного профілю — профільний тип музеїв, що об'єднує суто літературні, театральні, музичні та кіномузеї.

Музеї-майстерні — це спільна назва двох подібних за змістом і принципами музеєфікації підвидів ансамблевих музеїв:

а) персоніфікованих музеїв-майстерень видатних митців (за профілем належать до меморіальних),

б) типологічних музеїв-майстерень людських ремесел (за профілем відносяться до етнографічних).

Музеї-монастирі — це поширений вид ансамблевих музеїв України, створених шляхом музеєфікації архітектурних ансамблів монастирів; за профілями їх відносять до історико-архітектурних музеїв.

Музеї-підприємства — це вид ансамблевих музеїв, створених шляхом музеєфікації промислового підприємства з метою збереження і розкриття його історико-культурної цінності як пам'ятки історії промисловості, науки і техніки. За профілями їх відносять до групи науково-технічних музеїв.

Музеї природничого профілю — профільний тип музеїв, що збирають, зберігають, вивчають та експонують різноманітні природничі матеріали й розповідають про найновіші досягнення природничих наук.

Музеї-садиби — це найпоширеніший вид ансамблевих музеїв України. Створюються шляхом музеєфікації архітектурного, інтер'єрного, ландшафтного і господарського комплексу садиб.

Музеї-храми — це музеєфіковані пам'ятки, в яких засоби музейної інтерпретації спрямовані на розкриття сторінок історії та суспільного й мистецького значення цих пам'яток (напр., Софійський собор доби Київської Русі у Києві).

Музеї художнього профілю — це група музеїв класичного мистецтва та музеїв сучасного мистецтва, що зберігають, вивчають і пропагують визначні твори живопису, графіки, скульптури, ужиткового мистецтва, а також народної творчості усіх культурно-мистецьких епох (у т. ч. й сучасної).

Музеї-цвинтарі — це поширений вид ансамблевих музеїв, створених шляхом музеєфікації меморіально-ландшафтного середовища з метою відтворення, збереження і розкриття його історико-культурної цінності як пам'ятки історії.

Музейна колекція — це комплекс музейних предметів, об'єднаних за однією або кількома спільними ознаками.

Музейна пам'ятка — предмет, що має встановлену цінність (наукову, історичну, художню) і музейне значення, вилучений із середовища первісного місцезнаходження чи використання, науково і технічно оброблений та включений до складу музейних зібрань.

Музейна PR-кампанія — це комплекс заходів, що формують, підтримують чи змінюють стосунки різних груп населення до музею.

Музейна справа — це спеціальна галузь культурно-освітньої та наукової діяльності, яка здійснюється музеями щодо комплектування, збереження, вивчення і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури.

Музейне зібрання — це науково організована сукупність музейних предметів і музейних колекцій, науково-допоміжних матеріалів, архівних бібліотечних фондів.

Музейне зображення — відео-, фото-, цифрове зображення чи репродукція музейної пам'ятки, що є комерційною власністю музею і предметом комерційного

тиражування й охороняється згідно з міжнародним авторським правом. М. з. некомерційної якості — це основний елемент репрезентації музейної спадщини глобальній людській спільноті через створення музейних і міжмузейних сайтів та поширення інформації про об'єкти культурної спадщини в Інтернеті.

Музейний маркетинг (від англ. "market" — ринок) — це система знань про теорію і практику створення, просування до потенційних споживачів та збуту музейного продукту, а також налагодження комплексу комунікативного діалогу між музеями та суспільством і його окремими інституціями.

Музейний менеджмент — це система знань про теорію і практику управління музеєм і музейним персоналом.

Музейний предмет — пам'ятка, яка має культурну цінність і належить до музейного зібрання.

Музейний продукт — це комплекс основних та додаткових музейних послуг і товарів, які пропонуються відвідувачам музею.

Музейний стандарт ISO-10918 8 — стандарт Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) для баз даних музейних комп'ютерних зображень; містить уніфіковані норми мінімального опису музейного предмета ("етикетка"), представленого на комп'ютерному зображенні, та єдиний формат комп'ютерних зображень.

Музейний товар — матеріальні об'єкти продажу: наукові книги, мистецтвознавчі дослідження, каталоги, музейні фото енциклопедії, популярні публіцистичні путівники експозиціями музею, туристична література, поліграфічні (календарі, фоторепродукції тощо) та інші сувеніри, зокрема, зменшені копії експонатів музею, цифровані зображення експонатів, авторське право на їх тимчасове комерційне використання тощо.

Музейний фонд України — це сукупність рухомих пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, які мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, незалежно від їх виду, місця створення і форм власності, та зберігаються на території України, а також нерухомих пам'яток, що містяться в музеях України і обліковані в порядку, визначеному чинним законодавством України.

Музичні музеї — розповсюджений вид музеїв, що займаються збиранням, збереженням, вивченням, експонуванням і публікацією пам'яток музичної культури.

Муніципальні музеї — це основна на сьогодні форма недержавного музею, що виконує властиві йому функції щодо збирання, збереження і презентації колекцій. Муніципальні музеї перебувають в управлінні місцевої адміністрації і фінансуються з місцевих бюджетів.

Наукова концепція експозиції — перший етап проектування експозиції, під час якого формулюється тема і провідна ідея експозиції, її мета і методи досягнення цих цілей; вимоги до архітектурно-художнього вирішення й експозиційного устаткування; визначається місце задуманої експозиції в системі експозицій музею.

Наукове комплектування фондів — це процес виявлення в зовнішньому середовищі предметів музейного значення та їхнього збору для поповнення музейних збірань; наукова діяльність, заснована на принципах музеєзнавства і профільних дисциплін.

Науково-допоміжні матеріали — це музейні предмети, що використовуються для розкриття інформаційного потенціалу музейних пам'яток, їхнього вивчення й інтерпретації; це карти, схеми, креслення, діаграми, таблиці тощо. У складі музейних зборів утворюють фонд науково-допоміжних матеріалів, в експозиції виступають як експонати чи пояснення до них.

Науково-дослідна робота в музеї — це пошуково-наукова діяльність з атрибуції, класифікації, систематизації й інтерпретації музейних пам'яток.

Науково-технічні музеї — це доволі різноаспектна група музеїв технократичної профільної групи, що збирають, зберігають, вивчають, експонують та популяризують творіння людських рук, пов'язані з історією і практикою розвитку техніки та технологій, а також — із життям і творчим генієм визначних експериментаторів, винахідників і вчених.

Національна музейна політика — це сукупність основних напрямів і засад діяльності держави і суспільства в галузі музейної справи.

Недержавна частина Музейного фонду України — музейні колекції та музейні предмети, що не віднесені або не підлягають віднесенню до державної частини Музейного фонду України, в тому числі пам'ятки, що є власністю громадських та релігійних організацій, окремих громадян та їх об'єднань.

Некомерційна складова музейного маркетингу — комплекс заходів з підвищення соціальної значущості діяльності музейної установи, її місії і суспільної ваги, створення яскравого привабливого образу музею як скарбниці мистецтв і культурної спадщини.

Об'єкт культурної спадщини — це місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного, археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

Об'єкт музеєзнавства — музей і музейна справа як суспільне явище у всіх їх проявах.

Об'єкти екскурсійні — це матеріальна основа екскурсійного показу. Поділяються на історичні, археологічні, архітектурні, документальні пам'ятки, пам'ятки мистецтва.

Облік музейних фондів — це діяльність зі встановлення точних відомостей і предметного опису усіх пам'яток, що перебувають у музеї.

Обмін предметами Музейного фонду — одна з форм комплектування музейного зібрання, що здійснюється шляхом обміну з іншими музеями матеріалами дублетного фонду і непрофільними матеріалами на предмети, що відповідають профілю музейного зібрання.

Образотворчі засоби наочності — допоміжні наочні приладдя з "портфеля екскурсовода".

Оглядові екскурсії — це багатопланові маршрутні екскурсії, що паралельно чи послідовно розкривають декілька тем; традиційно проводяться у краєзнавчих та загально мистецьких музеях, коли під час одного відвідування туриста знайомлять з усіма експозиціями, різними за тематикою і змістом.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Education Science and Culture Organization — UNESCO) — міжнародна організація, діяльність якої охоплює широке коло питань: ліквідацію неграмотності і боротьбу з дискримінацією в царині освіти, вивчення, збереження і популяризацію національних культур, проблеми інформації та безліч інших актуальних для міжнародного співтовариства проблем.

Основні музейні послуги — експонування, наукова інтерпретація та пізнавально-культурна популяризація пам'яток.

Охорона культурної спадщини — це комплекс заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), захисту, збереження, належного утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, реабілітації та музеєфікації об'єктів культурної спадщини.

Палаці-музеї — див. Замки-музеї.

Пам'ятка — об'єкт природи, матеріальної і духовної культури, що має художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягає збереженню, відтворенню та охороні відповідно до чинного законодавства.

Пам'ятка історії і культури — рухомі і нерухомі матеріальні об'єкти, що мають наукову, історичну чи художню цінність. Поділяються на чотири основні групи: пам'ятки історії, пам'ятки археології, пам'ятки містобудування й архітектури, пам'ятки мистецтва. Охороняються державою відповідно до чинного законодавства.

Пам'ятка нерухома — об'єкт культурної спадщини національного або місцевого значення, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Пам'ятка природи — об'єкт природи (геологічний, ботанічний тощо), що має науково-пізнавальне і виховне значення.

Первинна реєстрація — це діяльність музейних працівників щодо прийому й ідентифікації нових пам'яток, які надходять у музей шляхом археологічних розкопок, подарунків меценатів, придбання на аукціоні, передачею органами внутрішніх справ та прикордонного митного контролю тощо.

Показ об'єкта — це система цілеспрямованих дій екскурсовода й екскурсантів, огляд об'єкта під керівництвом кваліфікованого спеціаліста.

"Портфель екскурсовода" — умовна назва комплекту наочних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), що використовуються екскурсоводом у ході екскурсії.

Постійне (тимчасове) зберігання — один з основних видів діяльності музею, що передбачає створення матеріальних і правових умов, за яких забезпечується додержання спеціального науково обґрунтованого режиму зберігання музейних предметів та колекцій, переданих музею у постійне (тимчасове) користування.

Предмет музеєзнавства — принципи, технології та процеси нагромадження, збереження і презентації інформації музейними установами, а також процеси виникнення, розвитку і суспільного функціонування музею.

Приватні музеї — це установи, що належать приватним особам, створені їхніми зусиллями і підтримуються на їхні кошти. У більшості країн світу це найдавніша і найрозповсюдженіша форма музейних установ.

Приватний колекційний фонд — це приватна збірка матеріальних цінностей, яка зазвичай є доступною для ознайомлення лише вузького кола осіб, однак на деякий час може передаватися для масових показів у публічних музеях та мистецьких галереях.

Профіль музею — генетично-класифікаційна ознака музею; визначається основним змістом його фондів і зв'язком з тією чи іншою галуззю науки, мистецтва або виробництва. Профіль музею визначає склад колекцій, тематику експозицій, зміст наукових досліджень і впливає на всі напрями музейної діяльності.

Раритет — предмет, цінність якого визначається насамперед його рідкістю. У сучасному музеєзнавстві термін вживається для позначення предметів, що існують лише в декількох екземплярах (наприклад, книги-першодруки).

Реабілітація — це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання.

Рекреаційна зона музею — площа для відпочинку та дозвіллевого обслуговування відвідувачів музею.

Реліквія — особливо шанований меморіальний предмет, зв'язаний, як правило, з подіями чи особами, які зіграли винятково важливу роль в історії народу, держави, релігії. Особливим вшануванням вирізняються культові реліквії, які є сакралізованими об'єктами релігійного поклоніння, релігійного туризму й духовного паломництва.

Реставрація (від латин. restauratio — відновлення) — це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найхарактерніших ознак, виявлення його художньої, наукової чи історико-культурної цінності, відновлення втрачених або пошкоджених об'єктів культурної спадщини, збереження їхньої автентичності.

Розповідь — умовно прийнята в екскурсійній діяльності назва усного мовлення, тобто повідомлення і пояснення, які екскурсовод дає групі (наприклад: об'єкт — історичні події, з якими він пов'язаний; характеристика й аналіз об'єкта; діяльність конкретних історичних осіб тощо).

Скансен — музей просто неба; розповсюджена форма етнографічних музеїв, що створюються на ґрунті музесфікації репрезентативних фрагментів етноландшафтного середовища й об'єктів нематеріальної етнокультурної спадщини.

Тематика екскурсійна — це сукупність, набір або визначена група тем; предмет показу та розповіді.

Тематико-експозиційний план — вичерпний опис експозиції із зазначенням її мети, завдань, послідовним переліком тем, підтем, комплексів і груп пам'яток, каталожним переліком затверджених експонатів.

Тематичні екскурсії — спеціалізовані екскурсії, присвячені розкриттю однієї теми.

Темп — це швидкість проведення екскурсії, походу; швидкість послідовності подій, що планується при розробці програм маршрутного екскурсійного обслуговування.

Технічне оформлення експозиції — включення в експозицію сучасного експозиційного устаткування та технічних засобів (підсвітка, світло-ілюмінація, звукові ефекти тощо) з метою підсилення її емоційно-комунікативних та атракційних властивостей.

Технологічна карта екскурсії — технологічний документ, складений та затверджений керівником суб'єкта туристичної діяльності, що визначає логічну послідовність перегляду історико-культурних об'єктів на туристичному маршруті.

Уздовжшляхова екскурсійна інформація — це розповідь публіцистичного характеру із вкрапленнями наукових фактів, художніх цитат та ліричних відступів про історичні події, що відбувалися у цій місцевості, про цікавинки місцевого краю, про видатних діячів, зв'язаних з цією місцевістю, варті уваги об'єкти за вікном, про історію населених пунктів, пам'ятки природи, історії і культури, розташовані на шляху проходження автобуса, екскурсійного катера чи іншого засобу пересування.

Уніфікований паспорт музею — це документ, який складають і реєструють в органах культури всі музеї України, незалежно від їх видів, статусу, форм власності і відомчого підпорядкування; складається з 22-х пунктів і містить вичерпну інформацію про устанovu та її зібрання.

Фандрайзинг (від англ. fund — кошти; raise — добувати) — це комплекс заходів із залучення фінансів для реалізації некомерційних музейних проектів.

Фонди музею — це повне зібрання матеріальних предметів, зосереджене в експозиційних залах та сховищах певного музею.

Церковні музеї — установи, що створюються і функціонують при єпархіях, монастирях, церквах, недільних духовних школах, релігійних об'єднаннях, що є їхніми власниками і засновниками.

Ціноутворення — це процес визначення споживчої вартості музейних послуг, складовими яких є ціна вхідного квитка, ціна за проведення екскурсій (індивідуальних, групових) та ціна за додаткові послуги, запропоновані музеєм (фото- й відеозйомка, електронний гід тощо).